

Sygn.akt II AKa 396/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 grudnia 2015 roku

Sąd Apelacyjny w Warszawie II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący: SSA - Ewa Plawgo

Sędziowie : SA - Anna Zdziarska

SO (del.) - Agnieszka Radojewska-spr.

Protokolant: - st.sekr.sąd. Marzena Brzozowska

przy udziale prokuratora: Leszka Woźniaka

oraz oskarżyciela posiłkowego Z. P.

po rozpoznaniu w dniu 18 grudnia 2015 r.

sprawy R. G., syna Z. i H. z d. S., urodz. (...) w P.

oskarżonego z art. 148 § 1 k.k. w zw. z art. 31 § 2 k.k. i in.

na skutek apelacji wniesionej przez obrońcę oskarżonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 19 maja 2015r sygn. akt. VIII K 14/13

I. utrzymuje w mocy wyrok w zaskarżonej części;

II. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adwokata W. C. Kancelaria Adwokacka w W. kwotę 738 (siedemset trzydzieści osiem) złotych zawierającą 23 % podatku VAT, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej oskarżonemu z urzędu w postępowaniu odwoławczym;

III. zwalnia oskarżonego od ponoszenia kosztów sądowych w postępowaniu odwoławczym, wydatkami obciążając Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

R. G. został oskarżony to, że : w dniu 29.07.2009 roku w P., działając w zamiarze bezpośrednim pozbawienia życia G. P., wielokrotnie uderzył wyżej wymienioną pokrzywdzoną w głowę metalowym przedmiotem tzw. gryfem do ćwiczeń powodując u niej ciężkie obrażenia głowy skutkujące jej zgonem na miejscu zdarzenia, przy czym czynu tego dopuścił się działając w stanie reakcji dysforycznej, który to stan psychiczny w znacznym stopniu ograniczał zdolność rozpoznania znaczenia czynu i pokierowania swoim postępowaniem w rozumieniu art. 31 § 2 kk, to jest o popełnienie czynu z art. 148 § 1 kk w zw. z art. 31 § 2 kk (pkt. I) ; w dniu 29.07.2009 roku w P. dokonał zaboru w celu przywłaszczenia dwóch aparatów fotograficznych marki M. o wartości nie mniejszej niż 900 złotych na szkodę G. P., to jest o popełnienie czynu z art. 278 § 1 kk (pkt. II) ; w dniu 30.07.2009 roku w P. działając z góry powziętym zamiarem, w krótkich odstępach czasu, pięciokrotnie pobierając przy pomocy kart płatniczych V. C. oraz E. należących

do G. P. różne sumy pieniędzy, dokonał zaboru w celu przywłaszczenia pieniędzy w łącznej kwocie 2800 złotych, to jest o popełnienie czynu z art. 278 § 1 kk w zw. z art. 12 kk (pkt. III).

Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z dnia 19 maja 2015 w sprawie sygn. akt VIIIK 14/13 oskarżonego R. G. uznał za winnego tego, że w dniu 29 lipca 2009 roku w P., działając w zamiarze bezpośrednim pozbawienia życia G. P., wielokrotnie zadawał ciosy w głowę pokrzywdzonej metalowym gryfem do ćwiczeń gimnastycznych w wyniku czego spowodował u niej obrażenia ciała w postaci między innymi licznych ran tłuczonych głowy, rozległego wieloodłamowego złamania kości sklepieniowej podstawy czaszki z rozerwaniem opon i wydobywającą się przez światło ran rozplywną istotą mózgową, wylewów krwawych pod oponami miękkimi lewej półkuli mózgu, które skutkowały jej zgonem na miejscu zdarzenia i za to na podstawie art. 148 § 1 kk wymierzył karę 25 (dwudziestu pięciu) lat pozbawienia wolności; nadto oskarżonego R. G. uznał za winnego popełnienia zarzucanego mu w pkt. II aktu oskarżenia czynu i za to na podstawie art. 278 § 1 kk wymierzył karę 1 (jednego) roku pozbawienia wolności; oskarżonego uznał za winnego popełnienia zarzucanego mu w pkt. III aktu oskarżenia czynu z tym ustaleniem, że wartość przywłaszczonego mienia wynosi 2.700 złotych i za to na podstawie art. 278 § 1 kk w zw. z art. 12 kk wymierzył mu karę 1 (jednego) roku i 6 (sześciu) miesięcy pozbawienia wolności; na podstawie art. 85 kk i art. 88 kk wymierzył karę łączną 25 (dwudziestu pięciu) lat pozbawienia wolności; nadto orzekł w przedmiocie zaliczenia tymczasowego aresztowania oraz kosztów procesu.

Apelację od wyroku wywiódł obrońca oskarżonego zaskarżając orzeczenie w zakresie rozstrzygnięcia o karze. Apelujący nie zakwestionował dokonanych przez Sąd I instancji ustaleń faktycznych. Apelujący na zasadzie art. 438 pkt 4 kpk powyższemu wyrokowi zarzucił rażącą niewspółmierność łącznej kary pozbawienia wolności w rozmiarze 25 lat orzeczonej wobec R. G. za czyny z art. 148 § 1 kk i art. 278 § 1 kk.. W ocenie obrońcy orzeczenia o karze wydano z rażącą niewspółmiernością w stosunku do stopnia społecznej szkodliwości czynów, których się dopuścił oraz relacji do celów, jakie kara winna spełnić w zakresie prewencji szczególnej i społecznego oddziaływania. Zdaniem apelującego, Sąd orzekający w sposób nienależyty rozważył okoliczności, które przemawiały na korzyść oskarżonego, w szczególności fakt, iż po dokonanych przestępstwie zawiadomił organy ścigania i przyznał się składając szczegółowe wyjaśnienia w sprawie oraz jego uprzednią niekaralność. W ocenie obrońcy, Sąd Okręgowy wymierzając karę niedostatecznie wziął pod uwagę fakt rozpoznania u oskarżonego nieprawidłowej osobowości z cechami osobowości psychopatycznej oraz podjęcie próby samobójczej. W ocenie skarżącego orzeczona kara, bez uwzględnienia w należyty sposób okoliczności łagodzących, czyni zasadnym stanowisko o rażącej jej niewspółmierności w stosunku do stopnia społecznej szkodliwości przypisanych oskarżonemu czynów oraz celów jakie ma osiągnąć.

Podnosząc powyższy zarzut apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia i wymierzenie oskarżonemu kary w rozmiarze 15 lat pozbawienia wolności.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje :

Na wstępie zauważyć należy, iż kwestionowana przez apelującego kara 25 lat pozbawienia wolności jest karą łączną za trzy przypisane oskarżonemu przestępstwa. Zasady wymierzenia kary łącznej wynikające z art. 85 kk i art. 88 kk nakazywały Sądowi orzekającemu zastosowanie absorpcji w zakresie kary łącznej przez wymierzenie najwyższej z orzeczonych kar jednostkowych. W petitum skargi apelacyjnej obrońca wskazuje, iż zakresem zaskarżenia obejmuje orzeczenie w części dotyczącej wymierzonej kary łącznej, gdy tymczasem w uzasadnieniu, podnosi zarzuty dotyczące jedynie kary wymierzonej za czyn z art. 148 § 1 kk. Powyższa niespójność, nie miała wpływu na zakres kontroli instancyjnej wyroku w zakresie orzeczenia o karze, bowiem w oparciu o art. 447 § 2 k.p.k. Sąd Apelacyjny kontrolował zaskarżony wyrok zarówno w zakresie rozstrzygnięcia o karach jednostkowych jak i o karze łącznej.

Sąd Apelacyjny nie stwierdził w niniejszej sprawie bezwzględnych przyczyn odwoławczych, a nadto uznał, iż Sąd I instancji poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne i prawne.

Analizując podniesiony w apelacji zarzut, Sąd II instancji uznał, iż nie wystąpiły przesłanki określone w art. 438 pkt 4 k.p.k. Zarzut rażącej niewspółmierności kary, jako zarzut z kategorii ocen można zasadnie podnosić tylko wówczas, gdy kara, jakkolwiek mieści się w granicach ustawowego zagrożenia, nie uwzględnia jednak w sposób właściwy zarówno

okoliczności popełnienia przestępstwa, jak i osobowości sprawcy - innymi słowy, gdy w społecznym odczuciu jest karą niesprawiedliwą (wyrok S.A. w Łodzi z 12 lipca 2000 r., II AKa 116/00, wyrok S.A. w Krakowie z 19 grudnia 2000 r., II AKa 218/00, wyrok S.A. we Wrocławiu z 30 maja 2003 r., II AKa 163/03, OSA 2003/11/113).

Za przestępstwo kwalifikowane z art 148 § 1 k.k. Sąd I instancji dysponował sankcją zasadniczą – od 8 lat pozbawienia wolności, karą 25 lat pozbawienia wolności oraz karą dożywotniego pozbawienia wolności i wymierzył oskarżonemu karę 25 lat pozbawienia wolności. Za czyny kwalifikowane z art. 278 § 1 k.k. Sąd I instancji dysponował sankcją zasadniczą – od 3 miesięcy do 5 lat pozbawienia wolności i wymierzył oskarżonemu kary 1 roku oraz 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności. Nadto, Sąd Okręgowy stosując normę z art. 88 kk wymierzył jako karę łączną karę 25 lat pozbawienia wolności.

W ocenie Sądu Apelacyjnego wymierzone kary są sprawiedliwe i nie rażą surowością. Dyrektywy sądowego wymiaru kary zawiera art. 53 § 1 i 2 k.k., który stanowi, że sąd wymierza karę według swojego uznania, w granicach przewidzianych przez ustawę, bacząc, by jej dolegliwość nie przekraczała stopnia winy, uwzględniając stopień społecznej szkodliwości czynu oraz biorąc pod uwagę cele zapobiegawcze i wychowawcze, które ma osiągnąć w stosunku do skazanego, a także potrzeby w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa, uwzględnia w szczególności motywację i sposób zachowania się sprawcy, rodzaj i rozmiar ujemnych następstw przestępstwa, właściwości i warunki osobiste sprawcy, sposób życia przed popełnieniem przestępstwa i zachowanie się po jego popełnieniu. W świetle powyższego karą współmierną i sprawiedliwą jest tylko kara wymierzona z uwzględnieniem wszystkich dyrektyw wymiaru kary i wszystkich okoliczności obciążających i łagodzących (por. Buchała (w:) Buchała, Zoll, s. 412; Kaczmarek, Ogólne (...), s. 19-40). Kara 25 lat pozbawienia wolności to, po dożywotnim pozbawieniu wolności, druga pod względem surowości kara, mająca de facto charakter eliminacyjny, gdyż ze względu na bardzo długi czas izolacji skazanego, trudno przypisywać jej pełnienie funkcji resocjalizacyjnej. Kara ta spełnia przede wszystkim funkcję prewencji ogólnej, wpływa pozytywnie na kształtowanie świadomości prawnej społeczeństwa, poprzez utwierdzanie przekonania, że popełnienie przestępstwa spotyka się z surową karą, a także ma znaczenie w aspekcie kryminologicznej efektywności, zabezpieczając na długi okres społeczeństwo przed sprawcami przestępstw o największej zawartości bezprawia. Zgodzić należy się z poglądem, że ustalenie, iż stopień społecznej szkodliwości oraz stopień winy są w przypadku danej zbrodni bardzo wysokie, jest ważną przesłanką wymierzenia kary 25 lat pozbawienia wolności.

W realiach niniejszej sprawy zasadnie Sąd Okręgowy przyjął, iż za wymiarem kary 25 lat pozbawienia wolności przemawiały okoliczności popełnionego przestępstwa, a także zachowanie po dokonaniu zbrodni, wskazujące na bardzo wysoki stopień winy oskarżonego. Podstawowym elementem, jaki w myśl art. 53 k.k. sąd powinien brać pod uwagę przy wymiarze kary, jest stopień winy sprawcy (wyrok S.A. w Lublinie z dnia 17 listopada 1999 r., II AKa 183/99, OSA 2000, z. 4, poz. 25; wyrok S.A. w Krakowie z dnia 24 kwietnia 2002 r., II AKa 68/02, KZS 2002, z. 5, poz. 45; wyrok S.A. w Krakowie z dnia 30 czerwca 2011 r., II AKa 107/11, KZS 2011, z. 9, poz. 42).. Jak słusznie przyjmuje się w orzecznictwie, okoliczności strony podmiotowej czynu, decydują o stopniu jego społecznej szkodliwości, zatem zamiar bezpośredni winien być oceniany bardziej nagannie niż zamiar ewentualny (wyrok SA w Lublinie z dnia 17 listopada 1999 r., II AKa 183/99, OSA 2000, z. 4, poz. 25; wyrok SA w Katowicach z dnia 16 listopada 2000 r., II AKa 306/00, Prok. i Pr.-wkl. 2001, nr 7-8, poz. 13, wyrok SA w Poznaniu z 16 kwietnia 1992 r., II AkR 83/92, OSA 1992, z. 9 poz. 50). W okolicznościach rozpatrywanego przypadku oskarżony działał z zamiarem bezpośrednim, brutalnie zaatakował pokrzywdzoną, zadając jej wiele ciosów ciężkim, metalowym narzędziem w głowę (ważącym 2,5 kg gryfem do ćwiczeń), po zbrodni zacierał ślady (ukrył ciało w szafce kuchennej, wcześniej je zawijając w folię), a także zadbał o niepozostawienie śladów w mieszkaniu pokrzywdzonej pozorując jej wyjazd. Zatem, słusznie Sąd Okręgowy przyjął, że stopień zdemoralizowania oskarżonego jest wysoki, co wynika z samych ustalonych przez Sąd okoliczności popełnionej zbrodni, w tym brutalnego i pozbawionego skrupułów sposobu działania oraz jego racjonalnego zachowania po zbrodni.

Apelujący wskazuje, iż Sąd orzekający wymierzając oskarżonemu karę niedostatecznie wziął pod uwagę fakt rozpoznania u oskarżonego nieprawidłowej osobowości z cechami osobowości psychopatycznej oraz podjęcie próby samobójczej. Obie okoliczności Sąd I instancji miał na uwadze wymierzając karę. Przypomnieć należy, że opiniujący

w sprawie biegli psychiatrzy J. J. i D. B. oraz biegła psycholog J. P. rozpoznali u R. G. zaburzenia osobowości w postaci osobowości chwiejnej emocjonalnie typu borderline, uznali, że oskarżony funkcjonuje na poziomie inteligencji powyżej przeciętnej, zna i rozumie normy i zasady funkcjonowania społecznego. Na agresywne zachowanie R. G. miały wpływ takie czynniki jak : chwiejność emocjonalna, impulsywność, gotowość do szybkiego reagowania wzmożonym napięciem, irytacją, gniewem i złością, projektowanie własnej wrogości na otoczenie. Podobnie biegli psychiatrzy T. N., P. Ś. i psycholog T. M. stwierdzili występowanie u oskarżonego cech osobowości nieprawidłowo ukształtowanej z cechami osobowości psychopatycznej oraz występowanie cech osobowości borderline. Dokonaną przez Sąd Okręgowy ocenę sporządzonych w sprawie opinii psychiatryczno- psychologicznych, Sąd Apelacyjny w pełni podziela. Opisany i szczegółowo analizowany przez Sąd orzekający stan psychiczny oskarżonego w odniesieniu do zarzucanych mu czynów nie znosił ani nie ograniczał zdolności oskarżonego do rozpoznania znaczenia czynów i pokierowania swoim postępowaniem, co zgodnie wskazały opiniujące w sprawie zespoły biegłych. Zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem brak jest podstaw do uwzględniania przy ocenie stopnia winy nieprawidłowych cech osobowości sprawcy, o ile towarzyszy temu ustalenie pełnej poczytalności sprawcy (por. wyrok SN z 17 czerwca 1977 r., IV KR 90/77, OSNPG 1978, z. 2, poz. 22; wyrok SA w Gdańsku z 29 marca 2001 r., II AKa 82/01, Prok. i Pr. 2001, z. 12, poz. 26), który to pogląd Sąd Apelacyjny w pełni podziela. Za okoliczność wpływającą na zmniejszenie stopnia zawinienia przyjmuje się m.in. działanie w warunkach zaskoczenia, braku czasu na analizę możliwych sposobów reakcji, konieczność szybkiego podejmowania decyzji w warunkach nadmiaru bodźców lub niestandardowej sytuacji faktycznej (por. K. Buchała, A. Zoll, Polskie (...), s. 433; Z. Sienkiewicz (w:) M. Kalitowski, Z. Sienkiewicz, J. Szumski, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, Kodeks (...), teza 12 do art. 53, s. 88-89). Oskarżony R. G. nie znajdował się w anormalnej sytuacji motywacyjnej, a co za tym idzie, można było od oskarżonego – osoby zdrowej psychicznie - wymagać zachowania zgodnego z prawem.

Odnosząc się do podniesionej przez apelującego kwestii podjęcia przez oskarżonego próby samobójczej, Sąd Apelacyjny uznał, iż w tym zakresie zasadnie okoliczność tę ocenił Sąd Okręgowy, dzieląc stanowisko biegłych o jej manipulacyjnym charakterze, słusznie uznając, iż nie ma ona znaczenia dla wymiaru kary.

Zdaniem apelującego Sąd orzekający w sposób nienależytego rozważył okoliczności, które przemawiały na korzyść oskarżonego, w szczególności fakt, iż po dokonaniu przestępstwa zawiadomił organy ścigania i przyznał się do winy oraz jego uprzednią niekaralność. Tymczasem okoliczności te Sąd Okręgowy miał na uwadze i uwzględnił wymierzając karę, zwracając słusznie uwagę na to, że okoliczności łagodzące są w tym przypadku mniejsze niż pozostałe okoliczności obciążające. Oczywiście jest, że nie każda z dyrektyw wymiaru kary musi być uwzględniona w jednakowym stopniu. Słusznie zauważa się w orzecznictwie, iż wcześniejsza niekaralność nie ma większego znaczenia w przypadku np. specyficznych przestępstw, takich np. jak zbrodnia zabójstwa. Okoliczność tę słusznie ujął Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 9 maja 2001 r., II AKa 78/01, (Prok.i Pr.-wkł. 2002/4/16, KZS 2002/5/56. LEX 52303) stwierdzając, że „notoryjność sądowa wykazuje, iż sprawcy zabójstw odpowiadają przed sądem - z reguły - po raz pierwszy. Kryminologiczna specyfika zbrodni zabójstwa w tym się przede wszystkim wyraża, że są one (jeszcze i na szczęście) dość wyjątkowe w praktyce prawno-karnej, a nadto, sprawcy - również z reguły - skazywani są na dość pokaźne czasokresy odosobnienia”.

Oceniając pozostałe okoliczności, należy mieć na uwadze, że w niniejszej sprawie oskarżony zgłosił się do organów ścigania po 3 dniach od zdarzenia, a jego wyjaśnienia nie były od początku do końca szczere i jednolite. Oskarżony z jednej strony przyznawał się do zarzucanych mu czynów, a z drugiej strony zmieniał swe wyjaśnienia w zakresie wielu elementów wydarzeń, doprowadzając do konieczności prowadzenia wielu czynności procesowych i dowodowych w celu weryfikacji przedstawianych wersji zdarzeń i ustalenia prawdy materialnej. Zatem opisana postawa oskarżonego nie dowodziła prawdziwej skruchy, wynikającej z pobudek moralnych, a co za tym idzie, brak jest podstaw do oceny tych okoliczności jako uzasadniających wymierzenie oskarżonemu kary łagodniejszej. Oczywiście nie jest obowiązkiem oskarżonego dowodzenie swojej niewinności, jak również dostarczanie dowodów przeciwko sobie, nie mniej jednak, prezentując taką, jak wyżej opisano postawę w procesie, nie może spodziewać się, że zostanie ona poczytana, jako ważka okoliczność łagodząca, mogąca w korzystny sposób zaważyć na wymiarze kary. Podsumowując, w ocenie Sądu Apelacyjnego wymierzona kara 25 lat pozbawienia wolności jest karą sprawiedliwą, uwzględniającą wszystkie dyrektywy wymiaru kary z nadaniem im właściwej rangi. Fakt dopuszczenia się zbrodni zabójstwa tj.

czynu o wielkim ładunku społecznej szkodliwości, w obciążających warunkach, świadczących o znacznym stopniu demoralizacji, wskazywała na konieczność wymierzenia kary mającej w założeniu zabezpieczyć pozostałych członków społeczeństwa przed oskarżonym, właśnie poprzez jego długotrwałą izolację, czego nie spełniłaby kara innego rodzaju niż 25 lat pozbawienia wolności.

Również w przypadku pozostałych orzeczonych wobec oskarżonego kar jednostkowych, Sąd Okręgowy prawidłowo uwzględnił okoliczności rzutujące na ich wymiar, przez co kary te jawią się, jako adekwatne do ustalonego stopnia winy i społecznej szkodliwości poszczególnych czynów. Powołane w tym zakresie wywoły Sądu Okręgowego pozostają aktualne i nie ma potrzeby ich powielać. Okoliczność, iż Sąd orzekający przy wymiarze oskarżonemu jednostkowych kar, przyznał prymat dyrektywnie stopnia winy i społecznej szkodliwości przypisanych czynów oraz dyrektywie prewencji ogólnej, nie oznacza, że wymierzone kary są niewspółmierne. Kara ma oddziaływać na całe społeczeństwo, wszystkich, którzy dowiedzieli się o przestępstwie i wyroku, ale przede wszystkim na środowisko sprawcy, krąg osób, z którego sprawca się wywodzi (wyrok SN z dnia 15 października 1982 r., IV KR 249/82, OSNKW 1983, Nr 6, poz. 41).

Orzeczenie kary łącznej w wymiarze 25 lat pozbawienia wolności miało charakter obligatoryjny, ustawodawca przesądza o pochłonięciu przez karę 25 lat pozbawienia wolności wszystkich kar jednostkowych orzeczonych za pozostające w zbiegu realnym przestępstwa (art. 88 k.k.). W pozostałym zakresie kontrola instancyjna rozstrzygnięć dotyczących zaliczenia tymczasowego aresztowania i kosztów procesu w I instancji doprowadziła do konkluzji o ich prawidłowości - nie były one zresztą kwestionowane przez skarżącego.

Z uwagi na całokształt wskazanej wyżej argumentacji, Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 437 § 1 k.p.k. utrzymał w mocy zaskarżony wyrok.

O kosztach sądowych w postępowaniu odwoławczym Sąd Apelacyjny orzekł w punktach II. i III. I tak : o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu oskarżonemu przez adwokata W. C. w postępowaniu odwoławczym Sąd orzekł w punkcie II. wyroku, zasądzając z tego tytułu od Skarbu Państwa na rzecz obrońcy kwotę 738 zł (zawierającą 23% podatku VAT), na podstawie art. 618 § 1 pkt 11 k.p.k. i § 14 ust. 2 pkt 5 w zw. z § 2 ust. 1-3 i w zw. z § 19 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 461).

Na podstawie art. 624 § 1 k.p.k. oraz art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych (tekst jedn.: Dz. U. z 1983 r. Nr 49, poz. 223 z późn. zm.) w zw. z art. 634 k.p.k. Sąd Apelacyjny zwolnił oskarżonego od obowiązku zapłaty na rzecz Skarbu Państwa kosztów sądowych w postępowaniu odwoławczym, wydatkami obciążając Skarb Państwa, mając na uwadze to, że oskarżony nie posiada majątku o znaczącej wartości ani źródeł dochodów, a nadto pozostaje nieprzerwanie pozbawiony wolności, a co za tym idzie, obciążenie go kosztami postępowania apelacyjnego byłoby nadmiernie uciążliwe.